

GILLET 2009

Tidskrift för Carlstads-Gillet • Årgång 18 • Nr 22

GILLET

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nummer 22, årgång 18, 2009

ADRESSUPPGIFTER

Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad
054-15 84 09
carlstads-gillet@telia.com
www.carlstads-gillet.s.se
Besöksadress Tingvallagatan 13

KONTAKTPERSON

Erik Hellberg, skrivare
Gökärtsgränd 12, 653 45 Karlstad,
054-56 20 09

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Per Berggrén
Landgången 29, 652 27 Karlstad,
0730-97 04 61
perberggren.mac@me.com

TEXT, FOTO OCH LAYOUT

Per Berggrén där annat ej anges

TRYCK

Knappen i 500 exemplar

CARLSTADS-GILLET'S RÅD

Ålderman Per Berggrén (tillika redaktör)
Vice ålderman Martin Edman
Skrivare Erik Hellberg
Skattmästare Per Anders Olson
Arkivarie Mikael Lundström
Munskänk Kjell Lenander (adjungerad)
Bisittare Bill Ivarsson
Bisittare Anne-Margret Cohén
Bisittare Karl Axel Hjerdt
Bisittare Eva Lejrin
Bisittare Carlåke Skoghäll

VALDELEGERADE

Sven Maechel (sammanställande),
Lars Wallqvist och Barbo Järliden.

Innehåll

- 3 Strålände tider
- 4 Per Jan Wållgren har fyllt 80 år
- 6 Karlstads pråmkanal, Sven Larsson
- 9 Konstnärligt Råd, Redaktionen
- 10 Motorvägen genom Karlstad, Inger Berggrén
- 12 Egnahem, Anne-Marie Gustafsson
- 14 Ett ouppklarat mord, Patric Hamsch
- 15 Litteraturstipendiet 2009
- 16 Tyggårdsviken blir Bryggudden
- 20 Carlstads-Gillet's insignier
- 23 Höstgillet 2008
- 26 Carlstads-Gillet's hedersgåva
- 27 Utsiktspunkt portierlogen på Statt
- 30 Vårgillet 2009
- 34 Karl XIV Johans salutkanoner
- 35 Diverse information

Bidrag till tidningen

mottages tacksamt senast 2010-01-31

OMSLAGSBILDEN
Museiparken i mitten av april.

Strålande tider

Att i tider av ekonomisk kris, stor arbetslöshet och lågkonjunktur påstå att tiderna är strålande, är väl ungefär som att svära i kyrkan. Ändå kan jag inte låta bli att påpeka att intresset för vår stad är glädjande stort. Betydligt fler än hundra medlemmar infinner sig oftast till våra gillen. Många kommer resande från avlägsna platser som Stockholm, Göteborg och Kalmar och medlemsantalet har de senaste åren ökat med mer än 100 kvinnor och män.

Hur kommer detta sig? Det är en fråga som är svår att besvara, men det faktum att resandet till andra delar av landet och även långt utanför vårt lands gränser gör, att vi blir mer medvetna om fördelarna med vår egen stad. Man är ju ofta hemmablind och har svårt att se de värden som finns alldeles omkring en. Men att nu i vårens tid ta en lugn promenad och känna närheten av blommande kastanjer och vårskira björkar är en njutning av stora mått. Att sitta på en bänk i Stads-trädgården och lyssna på vårpigga fåglar och samtidigt andas in blommornas dofter vill man inte vara utan. Naturligtvis bidrar också allt vatten vi har runt oss till att göra Karlstad till en stad som vi alla älskar.

Men det är nog också annat som gör att många vill engagera sig i Carlstads-Gillet. Vi har ett gemensamt intresse av att Karlstad förblir en vacker stad och att den även fortsättningsvis är attraktiv att bo i och är tilldragande för olika

företag. Invånarantalet ökar varje år och detta är ju ett tecken på att Staden är en stad på frammarsch.

Carlstads-Gillets initiativ 2008 att bilda Framtidsrådet har burit frukt. Tillsammans med övriga kulturföreningar i staden har vi kommunledningens öra. Som exempel kan nämnas att kommunen har valt att låta Carlstads-Gillet representeras av sin vice älderman, Martin Edman, i det nyinstittade Konstnärliga rådet. Dessutom har man velat höra Carlstads-Gillets uppfattning i fråga om eventuellt namnbyte på kvarteret Negeren. Ytterligare ett exempel är att man visat stort intresse för Ångbåtssällskapet Polstjärnans idé att förvandla Yttre hamn till Maritimt center, vilket Carlstads-Gillet liksom övriga kulturföreningar stödjer.

En avgörande faktor är kanske i alla fall att vi har trevligt på våra möten. Intressanta programpunkter ger oss spännande information om vår stad. God mat från varierande matställen ger oss vad vi behöver för att täcka våra lekamliga behov. Att allt är serverat i Gamla Wermlandsbankens ärevärdiga lokaler bidrar till att varje möte blir en stor fest.

Jag önskar Carlstads-Gillets medlemmar en skön sommar!

Per Berggrén
Älderman

Per Jan Wällgrens magnifika utsikt från tredje våningen i Sockerslottet.

Per Jan Wällgren har fyllt 80 år

Man behöver inte många minuter för att inse att Per Jan Wällgren älskar sitt Karlstad. En stor del av sitt liv har han vikt åt staden både som politiker och mycket aktiv föreningsmänniska. Han har ingått i arbetsgrupper för att utveckla staden och tillhör fortfarande organisationer som har Karlstads bästa för sina ögon.

Att sitta mitt emot Per Jan och uppleva hans ungdomliga blick när Carlstads-Gillet kommer på tal får en att glömma tid och rum. Karlstad och Carlstads-Gillet är hans älsklingsämne och ju mer han pratar desto mer minns han av sina egna och andras insatser för staden.

Den 23 april fyllde Per Jan Wällgren 80 år och hans vackra våning i Sockerslottet var absolut fullpackad med uppvaktande släktingar, vänner och personer från politiken, näringslivet och föreningsvärlden. Då var det sådant liv omkring honom att det var omöjligt att få ett sansat samtal med honom. Det var bättre att återkomma några dagar senare och då få träffa en avspänd och pigg åttioåring för att samtala med honom Carlstads-Gillet.

Per Jan togs in som medlem i Carlstads-Gillet vid höstgillet 1967 och valdes till dess ålderman den 14 november 1990. Denna förtroendefulla post innehade han sedan i tio år och en vecka. Därmed är Per Jan den som suttit på posten som ålderman längst tid efter Fritz Dahlberg, som var ålderman i otroliga 24 år.

Per Jan ser Carlstads-Gillet som en viktig del i utvecklingen av Karlstad. Gillet är ingen remissinstans i kommunen men har ändå vid flera tillfällen agerat genom skrivelser i försök att påverka de styrande i samband med att byggnader

skall rivas, nya skall tillkomma eller andra förändringar skall ske i stadsrummet.

Tiden då Per Jan var ålderman var mycket dynamisk. Hela samhället förändrades snabbt och Carlstads-Gillet, som till stora delar existerade tack vare ekonomiskt bistånd från kommunen, kunde inte leva vidare om det inte också öppnades för kvinnor. Detta insåg Per Jan tidigt men hans idéer om att göra det möjligt att välja in även kvinnor mötte inledningsvis starkt motstånd. Emellertid lade Per Jan grunden till att föreningen blev tvåkönad även om hans tankar inte kunde förverkligas förrän vid höstgillet 2001 då Leif Alte var ålderman.

Mycket har hänt under hans tid i Carlstads-Gillet, både sådant som har varit positivt och sådant som gått föreningen emot. Han beklagar att torget inte kunde leva kvar med sitt gamla utseende men ser det som en tröst i bedrövelsen att i alla fall Bergqvisthusets fasad kunde behållas vid ombyggnaden och att torget västra, södra och östra sidor därigenom ser oförändrade ut. Den norra sidan av torget tycker Per Jan är en bedrövelse.

Per Jan ingår tillsammans med Anders Blomqvist i kommunens skyltgrupp i vilken man framställer information om företeelser, personer och stadsdelar som är av intresse både för stadens invånare och tillresta turister. Ursprungligen gjordes informationstavlor i brons men på senare tid har tavlorna fått annan form och innehåller en större mängd information. Skyltgruppen har två till tre sammanträden per termin och arbetar nu med att formulera upplysningar om sångerskan Maria Sundelius, dykdalberna och museets arki-

Per Jan bläddrar i boken *Interiörer i Karlstad*.

tektur samt stadens olika stadsdelar.

Under hela Per Jans tid som ålderman har hans förhållande till kommunen varit mycket god. I egenskap av politiker har han haft lätt att ta de kontakter som varit önskvärda. Han har ingått i Byggnadsnämnden och Kulturnämnden och dessutom medverkat i otaliga arbetsgrupper. Hans engagemang i kyrkan har lett till ytterligare ett värdefullt kontaktnät.

Miljön på Lagberget med domkyrkan och Gamla gymnasiet är en del av staden som Per Jan Wällgren anser vara värdefull och särskilt Gamla gymnasiet är en byggnad som enligt honom borde användas till något annat än arkitektkontor. Hans dröm är att Carlstads-Gillet skall kunna återvända dit och tillsammans med några övriga föreningar få tillgång till dessa anrika miljöer. Här skulle man också kunna ha en servering och diverse sammanträdeslokaler och, framför allt, Karlstads Stadsmuseum för både skolan och stiftet.

Under så många år som Per Jan varit aktiv i Carlstads-Gillet hinner många idéer att födas. En var att han ville att Karlstads skulle bli rönarnas stad. Han ansåg att det vackra

rönträdet med blommor på våren och bär på hösten skulle kunna vara en symbol för staden på samma sätt som björkarna är det för Umeå.

Vidare var han emot all form av parkering längs älven. Varför skall bilarna ha de bästa utsiktsplatserna? Bilar kunde parkeras på Norra fältet och shuttle-bussar skulle kunna transportera personer till centrum.

Per Jan glädjer sig över att Stadsträdgården har kunnat rustas upp, till stor del tack vare Carlstads-Gillets och Anders Blomqvists insatser. Det som saknas är musikpaviljongen på I 2 som skulle bli en utmärkt både servering och scen på samma sätt som den vackra restaurangen var innan den brändes ned av pyromanen 1959.

Per Jan Wällgren vill gärna se framåt. I hans drömmar är Karlstad en stad som attraherar både gammal och ung och samhällsplanerarna har en sådan framförhållning att ett helhetsgrepp tas när staden omdanas. En utveckling är ju nödvändigt samtidigt som gammal historia och värdefulla miljöer måste sparas till eftervärlden.

Karlstadsprofilen Sven Larsson delade alltid frikostigt med sig av sina kunskaper om Karlstad. Här berättar han om pråmkanalen, som har kommit till förnyad nytta nu när båtbusarna flitigt trafikerar dess vatten.

Sven Larsson

Karlstads pråmkanal.

Arbetet med kanalen påbörjades 27 aug. 1835.

Arbetsstyrkan bestod av knektar från Kungl. Värmlands Regemente och straffångar med mildare brott som fick avtjäna sina straff med dagsverken. Inspektör för bygget var major Nils Ericson och ansvarig arbetsledare löjtnant Carl Edward Norström. Tidvis var arbetsstyrkan uppe i 400 personer. Även några kvinnor deltog. En sten huggen i berget i botten vid insidan vid kanalens norra slussport ligger på 42.15 över havets normalvattenstånd. Slussen är 130 fot lång och 30 fot bred vid port. Bredden mellan

portarna är vid normalvattenstånd 110 fot vid ytan och 26 fot i botten. Djupet är vid lågvatten 6 fot. Under åren 1901-1903 utvidgades kanalen på två ställen så att grämarna (som kallades flatlös) kunde mötas. Kanalens längd mellan Klarälven och Yttre hamnen är 6000 fot. Vatten påsläpptes 16 dec. 1837.

Inviigningen var torsdag 30 aug. 1838. Sveriges kung Karl XIV Johan hade sänt sex salutkanoner tillverkade vid Stavsjö bruk. Med dessa sköts från Herrhagsberget Kungl. Salut. De finns nu i stadens förvåd. Inviigningen förvättades av landshövding Johan Didrik af Wingård.

Nyttotrafiken upphörde 1957. Den första bron som byggdes över kanalen var 2,10 m bred. Denna byttes ut 29 apr. 1901. Ett hus för slussvakten byggdes. Flere föreningar har bytt den, tills den för några år sedan blev en sommarservering. Göta Kanalbyggmästaren von Platen föreslog att kanalen skulle byggas från Flammgatan (nuvarande Årvgatan) till Mariebergsviken ungefär efter Grevgatan. Bara lite berg vid början sedan sand och lera. Mycket kortare och cirka tio gånger billigare och med centralt läge. Men ack — han var ju inte värmlänning.

Iven Larsson

Carlstads-Gillet är representerat i kommunens nyinrättade Konstnärliga Råd.

Konstnärligt Råd

Från och med i år och några år framöver ska ett konstnärligt råd påverka hur kommunens byggen ska krönas med konst. Rådet ska bland annat lämna förslag på vilka byggnader som ska prydas med konstverk. Rådet ska även föreslå hur mycket pengar som ska sättas av till de olika konstverken samt lämna förslag till inriktning och ramar för den konstnärliga gestaltningen. Rådet ska dessutom föreslå vilken konstnär som bedöms som mest lämpad för uppdraget. Enligt kommunens beslut finns för närvarande över 2,5 miljoner kronor till förfogande för konstnärlig utsmyckning i samband med kommunala investerings- eller exploateringsobjekt.

GILLET'S STADGAR

Det konstnärliga rådets tillkomst hälsas med stor tillfredsställelse av Carlstads-Gillet. Vi har i vår portalparagraf inskrivet två hänsynstaganden till konstnärliga aspekter när det gäller stadens bevarande och dess framtida omdaning. Carlstads-Gillet ska väcka intresse för bevarande av stadens ur historisk, topografisk, konstnärlig eller kulturell synpunkt värdefulla minnesmärken och egendomligheter. Gillet ska vidare verka för tillgodoseende av historiska och konstnärliga krav vid stadens omdaning och utveckling. Gillet har därför sett det som naturligt att knyta kontakt med rådet på så vis att Gillets Råd nominerat några av Gillets medlemmar som ledamöter i det konstnärliga rådet. Gillets egen Rådsmedlem, och tillika vice Älderman i Gillets Råd, Martin Edman ingår nu i kommunens konstnärliga råd som extern företrädare med stadsplaneringskompetens. Martin är arkitekt och han har tidigare varit stadsbyggnadsdirektör i Karlstads kommun. Han är för närvarande chefredaktör och ansvarig utgivare för tidskriften Stadsbyggnad.

BLANDAD KOMPETENS

Kommunens konstnärliga råd består av sju personer. Fyra är

Redaktionen

externa företrädare. Tre av dem företräder konstområdet och den fjärde av dem är Martin Edman som representerar stadsplaneringskompetensen. De tre konstnärerna är Bo Jonzon från Lysvik och numera även chef för konstenheten på Värmlands Museum. Ulf Carlsson, konstnär från Göteborg, ingår även i rådet. Ulf är aktiv som ordförande i styrgruppen för Västsvensk byggkonst. Den tredje konstföreträdaren är Margita Dahlström från Dyltabruk utanför Örebro. Margita är ordförande i Värmlands konstnärsförbund. Det konstnärliga rådet har tre företrädare för kommunala förvaltningar. Det är Ida Ternbom från teknik- och fastighetsförvaltningen. Ida administrerar rådets verksamhet och är sekreterare i rådet. Andreas Eliazon från stadsbyggnadsförvaltningen är stadsbyggandsdesigner och arbetar bland annat med stadsmiljöfrågor. Den tredje kommunala företrädaren är Kajsa Ravin som är anställd på kultur- och fritidsförvaltningen. Kajsa är ordförande i det konstnärliga rådet. Dess arbete inleddes i mars och nästa möte i rådet sker den 5 maj.

EN FRAMTIDA FÖRHOPPNING

Det är med stor nyfikenhet vi kommer att följa det konstnärliga rådets diskussioner och förslag att försköna stadens offentliga rum. Det kan förhoppningsvis finnas anledning att vid kommande Höst- eller Vår-Gille få lyssna till de tilldragelser som följer i det konstnärliga rådets kölvatten samt vilka personligheter som kommer att färga stadens framtida vandring på den bana som ställer krav på det konstnärliga uttrycket vid stadens omdaning och utveckling. Något i samklang med den avslutande att-satsen i Gillets portalparagraf: Att genom sällskaplig samvaro uppliva minnet av märkligare tilldragelser och personligheter.

Innan vi hade motorväg genom Karlstad passerade all genomfartstrafik Stora torget. Man körde in i staden förbi Wåxnäs, Teatern och Torget och sedan ut via Sundsta, förbi Kroppkärr och mot Väse om man skulle öster ut. Det var vänstertrafik på den tiden!

Motorvägen genom Karlstad

Inger Berggrén

Motorvägen genom Karlstad var en av de första i landet och den gjorde det möjligt för karlstadsborna att köra med en hastighet av 70 km i timmen, när omläggningen till högertrafik ägde rum den 10 september 1967, därför att vi hade en mötesfri väg. Vägen blev färdig lagom till högertrafikomläggningen. Den började strax väster om det då relativt nybyggda bostadsområdet Gruvlyckan och slutade vid avfarten till Alsters herrgård. För Karlstad var vägen en sensation. Motorvägar i dåtidens Sverige var ju inte så vanliga.

Med den nya vägen följde stora förändringar och man kan nog säga att Karlstads förvandling från slumrande småstad till en stad att räkna med när det gällde utveckling hängde ihop med just motorvägen. Den innebar bland annat att man slapp att passera genom staden med all tung trafik, man kunde planera för industriområden runt staden och låta trafiken gå direkt till dem. Karlstads betydelse som hamnstad ökade också när man på ett enkelt sätt kunde köra direkt till hamnen med gods från olika delar av regionen.

Motorvägen har efterhand förbättrats och nu senast byggts ut med sträckan Kronoparken-Skattkärr. Under 1990-talet byggdes en motorvägsbit förbi Segmon i Grums kommun. Denna sträcka byggdes för att avlasta området i Vänerbäck- enet med sin allt intensivare trafik alstrad av det industritäta området nära Vänern. Detta var en del av den tänkta sträckningen mellan Stockholm och Oslo som planerats för ett framtida nätverk av huvudvägar.

Idag diskuteras flyttning av motorvägen för att ge Bergviksområdet en chans till utveckling. Under årens lopp har flera flyttningar av motorvägen tagits upp i planeringssammanhang. Vad man idag, med facit i hand, kan fundera över är, att motorvägen delar staden på ett olyckligt sätt. Att en stad delas av kommunikationsleder är egentligen inget ovan-

ligt: järnvägen delade också städer mitt itu när de byggdes. Det här upplever vi inte minst i Karlstad. Kanske får vi leva med detta och göra det bästa av situationen. Det är en verklig utmaning för stadens planerare att göra en bra stadsplan.

Synen på miljö- och bullerstörningar från trafiken har ändrats jämfört med för fyrtio år sedan. Tänk om man kunde flytta vägen och bygga på den mark som har frigjorts genom regementsnedläggningen. Jag är medveten om att detta är en utopi men medge att det är ett spännande tankeexperiment! Man måste ha visioner.

Att passera Sörmoområdet med en stor väg är inte enkelt. På Sörmon har vi hela regionens vattenverk och området har hög status när det gäller naturvärden med intressanta isälvsformationer. Allt sammantaget kräver särskilda säkerhetsåtgärder för att garantera att en eventuell olycka inte skall påverka vattenkvaliteten.

En viktig fråga för regionens överlevnad är flyget. Karlstad Flygplats befinner sig av naturliga skäl på behörigt avstånd från Karlstads centrum och även ocentralt för flera resande i länet. Kanske skulle man kunna knyta flygplatsen närmare genom att bygga motorväg eller järnväg hit?

Ur bland annat miljösynpunkt är sjöfarten en viktig fråga för Karlstadsområdet. Att kunna nå hamnar med fordon är också angeläget och en utvecklingsfråga.

Boende kombinerat med andra funktioner, som ger förutsättningarna för att kunna ha ett fortsatt gott liv i Karlstad, är det viktigaste att ta sig an som samhällsplanerare.

Det finns många obesvarade frågor omkring planeringen av kommunikationsstråk i Karlstadsområdet, det som började med en motorvägsbit, har blivit ett helt komplex och en utmaning för framtiden och än viktigare för utvecklingen av såväl Karlstad som hela regionen.

Före 1967, då motorvägen inte fanns, passerade all genomgående trafik Stora torget. Då var det vänstertrafik. Bilden är tagen omkring år 1930. Bilden ingår i Värmlands Museums arkiv.

Motorvägens tillkomst innebär att belastningen på de centrala gatunätet minskar avsevärt. Dagens stora lastbilar och tunga trafik skulle inte klara att passera torget.

Vid höstgillet 2008 utdelades Carlstads-Gillet författarstipendium på 10 000 kronor och diplom till Anne-Marie Gustafsson, som i hård konkurens med övriga tio författare drog det längsta strået.

Egnahem

”Egnahem”, sa pappa. Det fanns både stolthet och trygghet i ordet. Nu hade han kommit ända hit. Med fru och nyfödd dotter. Han hade cyklat hit upp första gången för några år sedan, och sett de alltmer prunkande trädgårdarna rada upp sig längs den slingrande grusvägen. Bakom de röda och vita spjalstaketen पोटे grönskan riktigt över av odlarmöda, och alltmer innehållsrika tycktes köksträdgårdarna bli för varje ny sommar som kom och gick. Vid de gröna husen i början av vägen gick höns omkring och pickade, man fick akta sig så att man inte fick dom i cykelhjulen när man kom trampande förbi. Ja, ett nybyggarland var det ännu här uppe, bortanför Svinbäcken, bortanför skogen och berget och de klämtande klockorna därnere vid Rud. Egnahem innebar möjligheter; egen potatis, morötter, äpplen, päron, plommon, ja allehanda frukt, grönsaker, blommor och bär!

Det var skillnad det! För stadspojken, som vuxit upp i kalla hyreslägenheter på Strandgatan och Malmthorgsgatan med utedass på gården och råttor som pilade mellan soptunnorna. Med kakelugnar och kaminer som höst, vinter och vår ständigt måste mättas. ”Vedbrand” hade tidigt blivit ett av pojkens egna ord. När fadern gått bort i sviterna efter spanska sjukan, var det han som hade blivit mannen i familjen.

En liten man, elva år fyllda och kortare i rocken än sina kamrater, men nog visste han vad värmen kostade. Strövtåg i Klarälvens närhet kunde dessbättre resultera i riktiga fynd då och då. Blicken blev spanande när han närmade sig strandkanten, när han vandrade förbi sandbankar och tvättbryggor. För älven var inte bara sommarens bad och rodd med herr-

Anne-Marie Gustafsson
skap över till Borgmästarholmen. Klarälven var även den vän som ibland förde med sig ved. Tung och sur, visserligen, och den torkade långsamt. Men hem till mor och syster släpades den med stolthet. Till sist spred också drivveden värme. Egen värme, nästan bättre än köpt.

AUGUSTA

Min ”moder”, sa pappa. Så där högtidlig var han när han talade om kvinnan framför andra i sitt liv. Från den lilla fiskarstugan på Värmlandsnäs hade Augusta som ung sökt sig till Karlstad, där hon ”fått plats” som jungfru i ”fin” familj. Flickorna från Näset nådde inte alla gånger så långt ut i världen som deras bröder gjorde, som med säck eller kista på axeln drog till sjöss när våren kom. Men vacker var hon, och många gossar slog sina lovar. Den pålitlige Edvard från Grums, kusk och glaskörare här i stan, fann nåd inför hennes ögon. Med honom blev det giftermål och eget hem. Men spanska sjukan nådde även Karlstad och snart var hon änka, ensam med allt. 1918 och 1919 sågs många sorgetåg dra över stenbron till kyrkogården på andra sidan älven. För de mindre bemedlade låg gravarna tätt, tätt, tätt. Det var sorgesamma år i många hus på Herrhagen och Kvarnberget, i Viken som i Klara... Spanskan var oberäknelig och grym. Men livet fick gå vidare. En lön, om än mager, fick Augusta nu på Posten nedom kyrkan. Dit sågs hon gå. Där höll hon rent i väldigt många år.

Men nu var det 1949. På kökssoffan satt farmor, i vårt eget ”egnahem”. Tänk! Att Torsten köpt hus. Inga hyror som skul-

Äppelträd var ett efterlängtat inslag i egnahemsträdgården.
Akvarell: Anne-Marie Gustafsson.

En jury bestående av Mikael Lundström, Barbro Järliden, Martin Edman och Lena Sewall från Carlstads-Gillet samt Anna Sims från Nya Wermlands-Tidningen utsåg Anne-Marie Gustafsson till vinnare av Carlstads-Gillet's litteraturstipendium 2008.

le betalas. Inga sura miner från avmätta värdar, och ingen som noterade när man måste ut på dass. Ett hus med egen trädgård, eget spaljerat päronträd åt söder och kök med fönster åt två håll. Här lyste västersolen in med ett rent välsignat rosa sken.

”Köp”, hade mamma sagt där hon låg på Karlstad BB, överstånden till sist, och med ritningarna utbredda över sängen: ”En och en halv plans.” Noga hade pappa beskrivit det rappade gula huset i kvarteret Körsbäret. Längre hade de sparat. Tveksam var han nog, men lån fanns att få. ”Köp”, sa mamma. Aldrig förr hade hon varit så bestämd.

Så togs beslutet. Äntligen skulle de komma bort från hyressettan i villan på Romstad, bort från den knarrande trappen och övervåningens återhållna liv. Ägaren hade inte ens tittat upp från gröftatet när pappa knackat på i köket och levererat glädjebudskapet: att han nu var far. Till en liten tös. Först efter många sörplande skedar hade värden tagit till orda: ”Ni har bröte överenskommelsen”, var allt han hade sagt. Redan inom en månad gick flyttlasset genom stan. En slöjdad hylla, egenhändigt vävda mattor, syskrin, bord, lite husgeråd och sängkläder, det var i stort sett allt. Men lasset gick från ofrihet och underordning till frihet och självbestämmande. Så kom mamma till sitt himmelrike – Lorensberg.

Bakom sig lämnade de trädgården som pappa oavlönad

hade hållit i beundrat skick. Men mamma var förlåtande: ”De kunde nog inte få några egna barn.”

EN KNARRANDE TRAPPA UPP

Den vårdagen när insatsen till barnvagnen bars in i köket och placerades på arbetsbänken framför fönstret återkom mamma ofta till. Jubelkänslan kunde hon återge med äkta känsla 50 år efteråt: ”Väggarna riktigt sjöng: Vårat hus!”

Dasset fanns en trappa ner i källaren med somriga pappersbonader på väggarna. Bredvid låg brygghuset, där hydrofor, tvättbräda och gryta borgade för möjligheter till praktisk tvätt. Och mamma såg snart sina lakan fladdra över vitsippbacken.

Men helt ensamma var vi inte i huset. Carlsson ovanpå hade vi fått på köpet. Och med tiden blev vi varse att runt omkring i villorna fanns många barnfamiljer som hyrde ett rum och kök en knarrande trappa upp. Hos Larssons bodde Larssons, hos Boods familjen Carlsson, hos Axelsson familjen Markusson. Magnussons längre bort i gatan hade familjen Rudner ovanpå, och uppemot skogsbrynet hos Sundins bodde familjen Berg. Som jag minns det var det lika spännande att hälsa på överallt. Och egnahem, det blev det för de flesta ändå, så småningom. Framtiden hade ju knappt börjat. Men för Augusta på kökssoffan var det som skett enastående och stort.

Patric Hamsch fick hedersomnämning i 2008 års litteraturpristävling. Juryns motivering var att han med ett välskrivet bidrag medverkat till värdefull dokumentation om Karlstad.

Ett uppklarat mord

Patric Hamsch

Solen lyser in genom det enda fönstret i lägenheten i hyttan Västra Haga nummer 2. Radiohandlare David Bengtsson äter lunch med sin fru Thyra. Det är den 6 augusti 1942 – och detta ska bli paret Bengtssons sista måltid tillsammans.

Thyra är nyligen hemkommen efter en dryg vecka på sjukhuset där hon fött deras fjärde barn. Paret tre större barn, Kjell, Kerstin och Sonald, är hos släktingarna i Kvarnängarna i Frykeruds socken dit de skickades när det började närma sig förlösning.

Lägenheten har bara ett enda rum och de äger ett bord, en säng samt några små träsoffor där barnen sover och en liten korg för den minsta. Det är allt de har, förutom några krukväxter i fönstret.

Egentligen skulle hyttan de bor i ha rivits för flera år sedan eftersom den är alldeles för omodern. Men det är många barnfamiljer i Karlstad som drömmer om en större bostad, de dryga 30 000 karlstadsborna blir allt fler och staden växer i rekordtakt. Nyligen avslogs familjen Bengtssons ansökan om en bostad i ett barnrikehus eftersom de statliga handläggarna inte ansåg att de var trångbodda nog.

Det är ingen lycklig tid för familjen Bengtsson, armodet är stort och de dras med kraftiga ekonomiska problem. Den första utbetalningen av moderskapspenningarna, 125 kronor, användes för att betala de mest akuta skulderna.

Paret Bengtssons sista måltid tillsammans avslutas och han tar på sig rocken för att promenera till sin radiohandel på Drottninggatan.

Det han inte vet är att han snart ska möta sin baneman.

Dagen efter, på fredagen den 7 augusti, hittar poliserna

David Bengtsson i en blodpöl. Och de första poliserna på plats, kriminalkommissarie Karl Henrik Olsson och hans två kollegor, Gustaf Holm och Henrik Flygare har aldrig sett något liknande. David Bengtssons skalle är krossad på flera ställen och mordet verkar ha skett med gränslös aggressivitet. Mördaren har suttit på David Bengtsson och utdelat ett stort antal slag med något mycket tungt. Ingenting i radiohandeln är stulet och i sina fickor har han kvar sitt körkort, visitkort, nycklar och pengar, totalt 6 kronor och 56 öre.

Hans klocka har stannat på kvart över sex. Är det detsamma som tiden för dådet?

Landsfogde Anders Holmström är trött och bekymrad när han sätter sig framför sin skrivmaskin. I två dagar har han och hans mannar intensivt jagat en mördare - utan resultat. De har tagit fingeravtryck och gjort avancerade avgjutningar av skadorna i huvudet för att kunna lista ut vad som använts som mordvapen. De har också gjort vittnespsykologiska prov med flera vittnen, återskapat kvällen den 6 augusti.

Nu behöver han tidningarnas hjälp och han skriver:

”Polisutredningen har pågått hela natten mellan lördagen och söndagen även som under hela söndagen för att utforska en möjlighet till ev. olycksfall. Såvitt känt är, sågs B. sist i livet på torsdag eftermiddag och personer, som anse sig sitta inne med upplysningar rörande B:s förehavande, torde skyndsamt meddela sig med kriminalpolisen i Karlstad. Alldeles särskilt vore önskvärt att de personer, som under torsdagen verkställt inbetalningar till B:s firma ville meddela detta till kriminalpolisen.”

Det är många i Karlstad och i Värmland som reagerar starkt mot det som drabbat familjen Bengtsson. Tidningarnas skri- verier, framförallt Värmlands största tidning, Karlstads-Tid- ningen, beskriver ingående det lidande och den ”smärtsam- ma sorg” som familjen får utstå. Det är familjens ekonomiska problem, som självklart förvärrats i och med mordet, som får värmlänningarnas empati att växa.

I en artikel den 12 augusti skriver Karlstads-Tidningen: ”Säkert är det också många som ha behov av att uttrycka sin medkänsla för den så hårt prövade familjen. Karlstads- Tidningen har därför beslutat att anordna en insamling till förmån för hustrun och de fyra minderåriga barnen. Att söka bringa någon tröst i en sorg av denna art ställer sig inte lätt för utomstående, men man kan visa sin sympati och det bör också vara möjligt att hindra ett omedelbart nödläge”.

Pengarna bara strömmar in. Efter en vecka är summan 913 kronor och när pengarna lämnas över till Thyra Bengts- son konstaterar hon att de nu kan köpa mat och kläder till begravningen.

”Det känns också som en lättnad och en tröst i olyckan att finna sig omgiven av så mycken sympati”, säger hon.

Karlstads-Tidningen publicerar också namnen på alla de som skänkt pengar. Det är allt ifrån hembiträden, byggnads- arbetare, majorer, fruar till brödarbetare, byggmästare och läroverksfruar. Till slut ska den skänkta pengasumman kom- ma att hamna på flera tusen kronor. En sensationell summa och en insamling som idag ter sig smått osannolik.

Måndagen den 24 augusti är mordet på David Bengtsson inte längre förstasidesstoff. Polisen har i praktiken inte kom- mit någonstans i utredningen under de veckor som gått, de famlar i blindo och säger bland annat till pressen att ”mörda- ren gjorde inga misstag” och ”det är så mycket i denna affär, som är mystiskt och svårt att komma tillrätta med”.

Landsfogde Holmström är frustrerad och anklagar media för att ha förstört utredningen. Han menar att alla skriverier om varenda detalj i fallet lett till att vittnen inte vågat träda fram och berätta.

”Vi får inte upp en enda människa om denna journalistik ska fortsätta”, säger han bland annat.

År 1951 får polisöverkonstapel Gustaf Malby ett tips och ett utpekande. Det handlar om en man som David Bengts- son haft affärer med och varit skyldig 700 kronor. De griper den utpekade mannen tidigt på morgonen den 20 december i Dals Rostock och han pressas hårt av polisen vid flera förhör.

Men fingeravtrycken stämmer inte överens med den gripne och han släpps till slut.

Officiellt är allt över i augusti 1967 då mordet preskribe- ras. De stora frågorna, när, var och hur, förblir obesvarade.

Den enda chansen att få veta vad som hände David Bengts- son är att mördaren eller någon annan som vet vad som hän- de träder fram.

Annars förblir hans död en av Värmland stora olösta mordgåtor.

Stipendiet 2009

Litteratur är ett fenomen som har djupa rötter i Värmland. Varje år utkommer en mängd böcker av vilka flera presenteras på bokmässorna i Göteborg och Karlstad. En stor del av dessa böcker är skrivna av författare som med egen stor risktagning låter trycka sina alster utan tanke på att man skall göra en god affär. I många fall är man överlycklig om man lyckas få så stor avsättning för sin bok att man får igen den summa man erlagt för tryckning.

För att uppmuntra denna typ av författande har Karlstads-Gillet rådet beslutat att pröva en ny modell för utdelning av litteraturstipendiet. En stipendiat, som har utkommit med en skrift eller presenterar en trovärdig plan för en skrift, kommer att utses. Vi utlyser således inte någon tävling på samma sätt som skett de två senaste åren. Det förekommer ingen bestämd tidpunkt då ett färdigt alster skall uppvisas. På samma sätt som tidigare kommer en jury att utse stipendiaten.

Innehållet i den skrift som premieras skall handla om Karlstad i vid bemärkelse, kanske med en histo- risk vinkling.

Tyggårdsviken 2009.

Om planerna går i lås kommer 1 500 människor att bo centralt i Karlstad i ett alldeles nytt område inom några år.

Tyggårdsviken blir Bryggudden

Bebyggelsen i dag i Tyggårdsviken består till största delen av låga byggnader i ett plan. Många är fula plåtskjul som används som lagerlokaler. En del innehåller mindre företag som mer eller mindre har avslutat sin verksamhet och flyttat från området. Flera av husen är utrymda och står tomma i väntan på rivning. En stor yta är inhägnad av staket och är upplag för sten och ris. Tyggårdsviken i dag är med andra ord ingen trevlig upplevelse.

Man kan undra varför detta stora område, så centralt beläget i Karlstad, har fått ligga obebott utan höga hus. Det svar man får när man ställer frågan till experterna är att större delen av området är sent utfyllt sjöbotten som måste ha tid på sig för att få den bärighet som är nödvändig. Och då handlar det inte enbart om att kunna bära tyngden av ett stort hus, som kan pålas. Även vägar och andra typer av ytor kräver att marken inte sjunker och orsakar skador som ständigt måste repareras.

STJÄRNARKITEKT

Nu har det blivit dags att bebygga Tyggårdsviken, som ju inte längre är någon vik. Det nya namnet på området är Bryggudden. En av landets stjärnarkitekter, Gert Wingårdh, har seg-

rat i en tävling om utformningen av området och detaljplaner har tagits fram.

Internationellt är Gert Wingård den nu levande mest kände svenske arkitekten. Svenska ambassaderna i Washington och Berlin har väckt stor uppmärksamhet. I Sverige ser vi hans spektakulära flygledartorn varje gång vi reser från eller anländer till Arlanda. Universeum i Göteborg är ytterligare en av många intressanta skapelser av Gert Wingårdh och hans arkitektkontor.

INFLYTTNING 2011

Tanken har från början varit att snabbt komma igång med bygget så att första inflyttning skulle kunna ske under 2010. Det visade sig emellertid att närboende klagat på detaljplanen, framför allt på höghuset, och en långdragen överklagandeprocess har pågått. I skrivande stund befinner sig ärendet i Regeringsrätten men beräknas vara avgjort före sommaren.

Under tiden som den juridiska processen pågår fortsätter förberedelsearbetet med att utforma detaljerna för området. Parkanläggningar, vattenkontakter och vägar planeras. Möjlighet till båtplatser diskuteras. Fastställande av utseendet på fasader och utsmyckningar går in i slutskedet.

Tyggårdsviken med inloppen mot Inre hamn och Pråmkanalen.

Om Regeringsrätten ger klartecken för projektet beräknar byggfirman med Sture Emanuelsson i spetsen att påbörja byggandet redan i slutet av år 2009. Första inflyttning skulle i så fall kunna ske under 2011.

”SKYSKRAPA”

Längst ut på spetsen av Bryggudden planeras en ”skyskrapa” med en höjd på 51 meter. Den kommer att innehålla 18 våningar och erbjuda en makalös utsikt både över staden och Vänern. Enligt tankar, som framgår av arkitektbyråns bilder, kommer höghuset att få ett spännande utförande och intressant färgsättning.

Totalt inom området planeras 600 bostäder och man räknar med att två till tre personer bor i varje lägenhet. Detta betyder att cirka 1 500 människor kommer att ha sin hemvist i Bryggudden.

EN PRYDNAD FÖR KARLSTAD

Ett nybygge förändrar alltid stadsbilden, negativt eller positivt. Det beror på vem det är som bedömer den. I fallet Bryg-

gudden i Karlstad kan nog i alla fall de flesta vara överens om att, när tomma plåtskul och staketinhägnade sten- och risupplag förvandlas till vackra byggnader, blir det något mycket bättre än det som finns i dag. Närheten till vattnet i Pråmkanalen och Inre hamn samtidigt som det bara är en promenad på tio minuter till Karlstads absoluta centrum gör området mycket attraktivt att bo i.

MEN ÖVERSVÄMNINGARNA DÅ?

Ett skräckscenari har målats upp av en utredning, där Vänern i en framtid eventuellt kan stiga så mycket att all bebyggelse på dess stränder kommer att dränkas. I en sådan situation befinner sig inte enbart enskilda bostäder i ett utsatt läge. Om en sådan översvämning skulle äga rum kommer flera viktiga samhällsfunktioner att slås ut. Vatten, elektricitet och avlopp sätts ur funktion och stora delar av områdena söder om järnvägen kommer att isoleras. Detta kräver en betydligt större samlad insats för hela Vänern och de tätorter som ligger på sjöns stränder än att enbart lägga byggnader på en högre markhöjd.

Ett urval av de bilder som ingår i arkitektkontoret Wingårdhs presentationsmaterial.

Enoc Asplund och Thorild Geijer har skänkt den praktfulla åldermanskedjan.

Vid höstgillet den 19 november 1969 höll hedersgillesbrodern Sigurd Gustafsson ett föredrag med namnet "25 år med Carlstads-Gillet". Han berättade då om vad som hänt under det första kvartsseklet. Bland annat beskriver han hur Gillets insignier kom till genom vänliga givare. Hans föredrag blev till skrift nummer 12 i Carlstads-Gillets skriftserie, ur vilken nedanstående citat är hämtat.

Carlstads-Gillets insignier

Ett av rådets efter grundandet första beslut var åstadkommande av en gillesritual att följa vid intagning av nya gillebröder. Den författades av Linus Brodin och den äger – som vi alla torde ha förnummit när vi lyssnar till den – alltjämt inneboende kraft att ge stämning och inspiration, när de nyintagna beredes "säte och stämma" i gillet.

Vice åldermannen tog initiativ till vårt gillesmärke, och den ekonomiska grundplåten till förvärvet gav Simon Wennberg.

Gillebroder Karl Adolf Falk kom med en fin gåva, den konstnärligt utformade åldermansklubban. "Det kanske anses förmätet", sa Falk vid givandet, "men jag är dock den siste i staden kvarvarande borgaren som deltog i min-

neshögtiden på Frimurarelogen då 25 år förflutit sedan branden".

Gillebroder Wilhelm Welin gav en flagga. "När denna flagga går i topp", sa han, "må den då bli en maning till envar gillesbroder att verka för gilletts uppgift att ur det förflutna föra fram det bästa till vår stads lycka".

Henry Odén skänkte en fin gammal skråkista.

Enoc Asplund och Thorild Geijer gav i samråd den praktfulla åldermanskedja, som värdigt pryder åldermannen under förhandlingarna.

Gösta Tornell Mide formade med skickliga händer åldermannens stav och skrivarens skrin.

NIO VACKRA ÄMBETSMANNASIGILL PRYDER ÅLDERMANNENS KEDJA

CARLSTAD KÅPARSLAGARE
ÄMBETES SIGILL 1789

TISCHLER ÄMBETSSIGILL IN
CARLSTAD ANNO 1750

CARLSTADS SKRÄDDARES
EMBETES SIGILL A-O 1721

CARLSTAD IENSIS ANNO 1669

CAROLUS DVX VRBEM CONDIDIT MDLXXXIV

CARLSTADS GISELLERS SIGILL AO 1728

CARLSTAD IENSIS ANNO 1755

CARLSTADS MÅLARE EMBETS SIGILL 1776

KARDUAN OCH LÅDERBEREDARES
SIGILL CARLSTAD 1784

Vice åldermannen, Curt Wennberg, tog initiativet till Carlstads-Gilletts märke och den ekonomiska grundplåten kom från Simon Wennberg.

Karl Adolf Falk har skänkt den vackra åldermansklubban på vilken alla tidigare åldermäns namn finns ingraverade.

Gösta Tornell Mide har utformat åldermannens stav.

Carlstads-Gilletts författarstipendiat Anne-Marie Gustafsson hälsas välkommen till höstgillet.

Höstgillet 2008

I mitten av november, när det är som allra mörkast och rus-kigast, går höstgillet av tradition av stapeln. 2008 ägde det rum den 20 november. 125 medlemmar hade inställt sig för att delta i förhandlingarna och över 110 stannade kvar för att även delta i den efterföljande måltiden.

Efter parentation över avlidna kamrater följde intagningsceremonin där vi kunde glädja oss åt 13 nya medlemmar i föreningen. Tendensen att många söker sig till Carlstads-Gillet håller i sig.

Höstgillet är föreningens årsmöte och kvällen fortsatte med ordinarie årsmötesförhandlingar. Dessa var snabbt avklarade. Skrivaren, Erik Hellberg, redovisade rådsberättelsen och skattmästaren, Per-Anders Olson redogjorde kortfattat för Gillets ekonomi.

Barbro Järliden, Inger Berggrén och Ragnar Hedin hade av sagt sig omval som bisittare i rådet. Valberedningens ordförande, Sven Maechel, föreslog som nya rådsmedlemmar Anne-Marie Cohén och Eva Lejrin. Den tredje platsen hålls tills vidare öppen för att senare utse en ny munskänk efter Bill Ivarsson, som lämnat utskänkningsbefattningen, men kvarstår i rådet. I övrigt skedde inga förändringar i rådets sammansättning.

På rådets förslag beslutades om en smärre stadgeändring

som för att kunna träda i kraft skall behandlas även på nästkommande gille. Rådets förslag kan ses nedan.

Författarstipendiet delades ut till Anne-Marie Gustafsson, Patric Hamsch fick hedersomnämning och Carlstads-Gillet fick en ny bok i sin skriftserie då otroligt produktive Gunnar Lundkvist presenterade sin senaste bok om Karlstad, Stadsdelsboken.

Leif Alte avtackades med blommor för sina värdefulla insatser i valberedningen och avgående rådsmedlemmarna Barbro Järliden och Inger Berggrén fick en blombukett var som erkänsla för vad de bidragit med i rådet. Ragnar Herdin, som inte var närvarande under kvällen, kommer att avtackas vid ett senare tillfälle.

Hans Hedstrand var kvällens föredragshållare och han berättade efter förhandlingarna om den spännande gymnastföreningen Varer Svenske, som 2008 kunde fira 100-årsjubileum.

Efter allt detta avnjöts en lækker höstbuffé bestående av laxcanapé, tjälknöl och rökt rådjur.

Som hemlig gäst uppenbarade sig Selma Lagerlöf. Carina Ekman och gitarristen Johan Fält framförde en mycket uppskattad och gripande monolog där Selma Lagerlöf, som ju fyllde 150 år under 2008, var huvudperson.

Foto Inger Berggrén

De nyintagna medlemmarna vid Höstgillet från vänster: Marie Aakre, Bengt Fridman, Eskil Garstedt, Kerstin Gustafsson, Göran Hellborg, Lisbet Korp, Jenny Moström, Cecilia Nilsson, Svante Norder, Sverre Nyrén, Peter Odhe, Lars Svenmarker och Jonas Wall.

Sven Maechel presenterade valberedningens förslag till ledamöter i rådet och övriga funktioner.

Gunnar Lundkvist presenterade sin nya bok Stadsdelsboken.

Lena Sewall och Per Elam trivdes ihop.

Anders Mattsson och Ivar Linder hade en del att prata om.

Carl Gunner och Marie Gauthier stötte ihop i baren.

Samling i baren hos Bill Ivarsson.

Kvällens föredragshållare, Hans Hedstrand, berättade om den livaktiga gymnasieföreningen Varer Svenske som funnits i 100 år i Karlstad.

Barbro Järliden presenterade kvällens överraskning: Selma Lagerlöfsmonologen.

Åldermannen Per Berggrén överlämnar författarstipendium och diplom till Anne-Marie Gustafsson och diplom för hedersnämmande till Patric Hamsch.

De hemliga gästerna, Carina Ekman och gitarristen Johan Fält, trollband åhörarna med en gripande monolog om Selma Lagerlöf.

Carlstads-Gilletts hedersgåva har hittills mottagits av Erik Bengtson, Sven Larsson och Bill Ivarsson.

Carlstads-Gilletts hedersgåva

År 2006 skänkte författaren med mera Erik Bengtson manuskriptet till sin bok "Snällast i världen" till Carlstads-Gillet. Detta är den fascinerande boken om pyromanen som härjade i staden under sensommaren 1959. Boken blev en mycket uppskattad dokumentärroman om vad som hände under fem fasansfulla veckor i Karlstad.

Erik ville inte ha någon ersättning, hans belöning var att Carlstads-Gillet tog sig an manuskriptet och gjorde en bok av det. Så skedde och från och med hösten 2006 finns boken på bokhandelsdiskarna i Karlstad. Dessutom finns ett antal kvar i Gillets hägn för försäljning till enskilda medlemmar och övriga intresserade.

Gilletts råd tyckte att det var på sin plats att på något sätt visa Erik Bengtson sin uppskattning och vände sig till träkonstnären Trämajoren, Hans Tilly, med en förfrågan om

han ville framställa en gåva som kunde vara lämplig att överräckas till den som hade gjort något extra för Karlstad och Carlstads-Gillet.

Efter kort betänketid kom Trämajorens förslag. Tre typiska karlstadsfenomen, Klarälven, Östra bron och en dykdalb, hade han stiliserat och samlat på en träplatta. Förslaget vann rådets gillande och i dag har tre sådana hedersgåvor utdelats.

Gåva nummer ett överlämnades till Erik Bengtson vid höstgillet 2006. Gåva nummer två tilldelades karlstadsprofilen Sven Larsson vid vårgillet 2008 som erkänsla för många års kulturell gärning i staden. Gåva nummer tre fick Bill Ivarsson motta vid vårgillet 2009. Han har under en mängd av år ingått i Gillets råd och varit Carlstads-Gilletts munskänk, en uppgift som han skött på ett synnerligen förtjänstfull sätt.

Zarah Leander, Brita Hertzberg, Floyd Patterson, Kjerstin Dellert, Tage Erlander, Max Hansen, Maurice Chevalier, the Beatles. Gert Jönsson har mött dem alla.

Utsiktspunkt: Portierlogen på Statt

År 1951 hamnade den unge skåningen Gert Jönsson i Filipstad, en plats som han aldrig riktigt lyckades trivas i. Därför flyttade han året därpå till den brusande länshuvudstaden Karlstad, där han har stannat och upplevt en lång synnerligen intressant yrkeskarriär. Han anställdes på Stadshotellet och fick inledningsvis syssla med ekonomi, men hans utåtriktade sätt och unika förmåga att umgås med alla sorters människor gjorde att han snart hamnade bakom portierdisken och blev Stadshotellets chefsportier.

Som portier är man hotellets ansikte utåt. Det är honom gästerna träffar och det är till honom man vänder sig, om man behöver hjälp med något. Detta betyder att portieren träffar människor av alla slag. De flesta är bara ett ansikte som snabbt försvinner, medan andra ger minnen som för alltid lever kvar. I några fall etableras starka relationer och djupa vänskapsband.

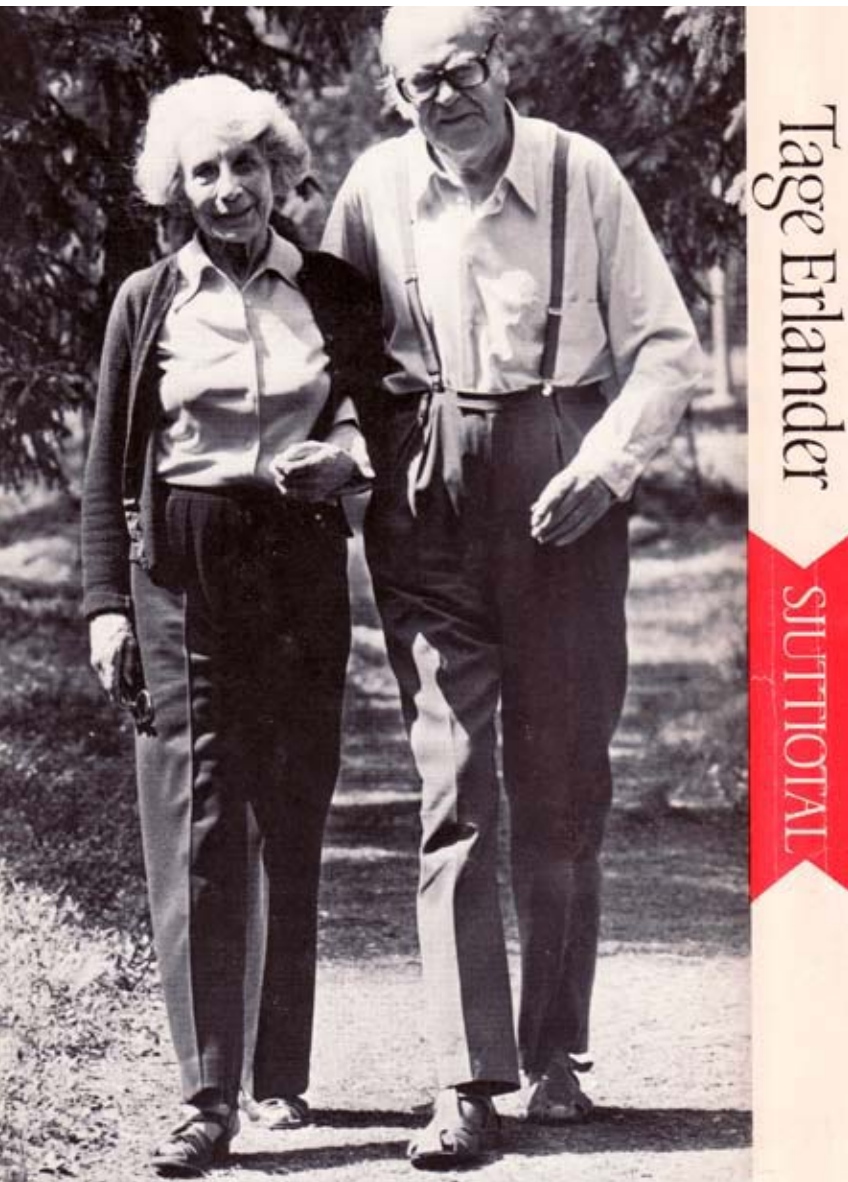
Ett samtal med Gert, då han berättar om personer han mött, är en högtidsstund som tenderar att aldrig ta slut. Listan över ”kändisar” som gästade hans hotell kan göras hur

lång som helst. Många av gästerna har fått skriva sitt namn på hans visitkort. Andra, som till exempel the Beatles, var helt okända då de bodde hos honom och fick då bara passera som alla andra.

Människor som gjort extra stort intryck och som lett till stor vänskap är operasångarna Brita Hertzberg och hennes make Einar Beyron. Från dessa har Gert sparat uppskattande brev och ett utbyte av julkort under en lång följd av år har ägt rum.

Även Kjerstin Dellert har en stor plats i Gerts hjärta. Han berättar att hennes make en gång ringde och till varje pris skulle tala med henne. Hon svarade inte på telefonen och Gert beordrades av maken upp till hennes rum och fann henne liggande i badet. Hennes kommentar var: ”Han får ringa senare”.

Gert Jönsson har också härliga minnen av Tage Erlander, Evert Taube, Maurice Chevalier, Max Hansen och många, många fler. På kommande två sidor finns några av Gerts minnen samlade.

När statsminister Tage Erlander en gång övernattade på Stadshotellet fick Gert hans bok. En tid senare var Tage tillbaka och frågade om Gert hade läst den. Uppriktig och ärlig som Gert är svarsde han att han inte hade gjort det. "Då skall du få en bok till" sade statsministern och tog fram ytterligare ett exemplar av sin bok ur sin slitna portfölj och överlämnade till portieren.

Prins Bertil drack gärna dry martini.

Zarah Leander var divan med de stora röstresurserna som fick svit 129 med balkong mot älven.

Max Hansen gästade Stadshotellet i Karlstad.

Boxningsvärldsmästaren Floyd Patterson var ganska blyg och tillbakadragen när han tog emot folkets jubel från balkongen i rum 116. Gert visade honom tillrätta.

Betala till
undervecknad
8.750 - kr.
Evert Taube

Evert Taube stormade in på hotellet med sin stora hatt och gitarren i högsta hugg. Över ett glas vin avslöjade han, som var på sitt skämtsamma humör, att Astri någon gång hade tröttnat på sin make och sagt att hon skulle gå ifrån honom. "Vänta lite", hade Evert sagt, "så kommer jag också".

STADSHOTELLET
KARLSTAD
SWEDEN

Floyd Patterson

STADSHOTELLET
KARLSTAD

Karl Gerhard
30/3-58 1-

Karl Gerhard hade sällskap av Sickan Karlsson. Gert fick hjälpa henne att köpa frukt på torget.

STADSHOTELLET
KARLSTAD

Nisse Liedholm
Milan

Nisse Liedholm var den strama, artiga och korrekta typen av människa.

Amilalennit
à von
Josephine Baker
Karlstad 1958.

Gert minns Josephine Baker som den strålande skönheten med vacker håruppsättning och leende mun.

Maurice Chevalier var charmerande och utåtriktad. Han lade upp armbågen på portierdiskan och pratade sin härliga engelska med fransk brytning.

Gert uppmanades av Kjerstin Dellerts make att se vad hon hade för sig på sitt rum. Hon låg i badet.

De nyintagna medlemmarna vid vårgillet 2009 får sina gillesmärken av äldermannen Per Berggrén och medlemsbevisen av skrivaren Erik Hellberg. De nyintagna är från vänster Cecilia Alte, Héléne Ander-Rådberg, Karin Bodland-Johnson, Henrik Danielsson, Lotta Eriksson, Rune Fernqvist, Per-Åke Fredriksson, Anders Frisk, Henrik Höglind, Lars-Gustaf Johnson, Magnus Karlander, Hans Karlsson och Leif Spangen.

Bill Ivarsson fick motta Carlstads-Gillet's hedersgåva nummer tre som erkänsla för många års förtjänstfulla insatser som munkänk.

Vårgillet 2009

Foto Inger Berggrén

Fredagen den 24 april var en sådan där underbar vårdag då solen flödade och bladen på träden var som musöron. Temperaturen hamnade på cirka 20 grader och allt gav en försmak av härliga sommarkar.

Sådana var förhållandena när 129 medlemmar i Carlstads-Gillet samlades till traditionellt vårgille i Gamla Wermlandsbankens anrika lokaler vid Stora torget. Glädjande många hade kommit resande från andra delar av landet för att kunna delta i festligheterna.

Gillet inleddes med traditionsenlig intagning av nya medlemmar. Fyra kvinnor och nio män lovade att vårda det arv, som våra fäder lämnat efter sig, och medlemsantalet är nu en bra bit över 400 herrar och damer.

Vårgillet har endast ett beslut att fatta, att bestämma kommande års medlemsavgift. På förslag av skattmästaren, Per-Anders Olson, fastställdes den till oförändrat 150 kronor jämte 25 kronor till den fond som skall stimulera framställning av litteratur om Karlstad.

Efter detta informerade åldermannen kort om vad som hänt under det senaste halvåret i Gillet. Lars Wennberg berättade om sin kommande bok om Haga och skrivaren Erik Hellberg redovisade Ångbåtssällskapet Polstjernans initiativ att försöka att skapa ett Maritimt Center i Yttre hamn i vilket Carlstads-Gillet medverkar.

Under punkten övriga frågor ville Runo Gäard ha svar på frågan hur det kan komma sig att den anskrämliga restaurangbåten Pråmen får ligga förtöjd vid Residenstorget, en av stadens mest traditionsbundna platser. Frågan hade an-

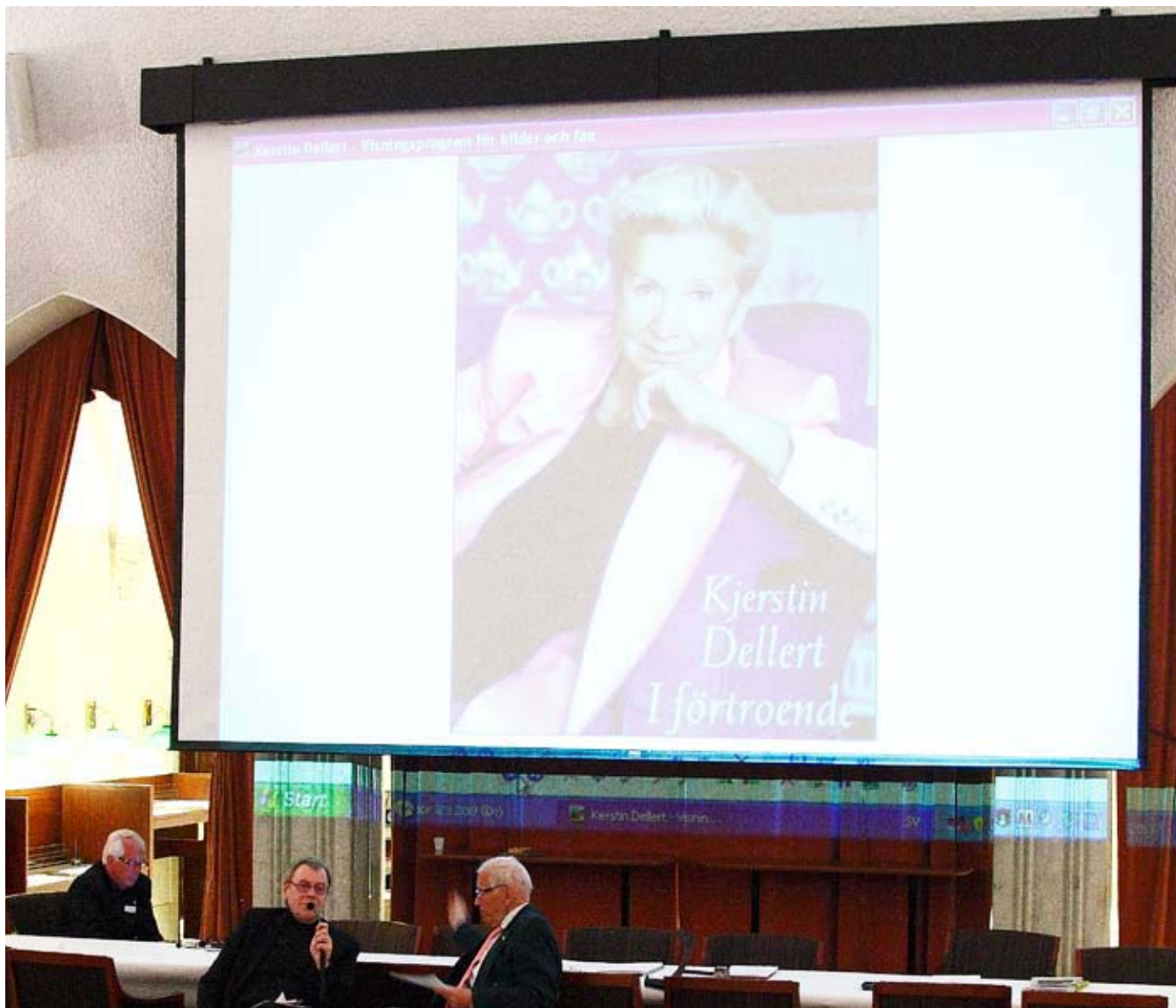
mälts i förväg och åldermannen kunde svara att Pråmen en gång hade fått bygglov och att detta inte kunde återkallas. Enda möjligheten att avlägsna Pråmen var att köpa den och frakta bort den, vilket kommunen undersökt men visat sig vara för kostsamt. Däremot kommer båten att flyttas en bit nedströms.

Bill Ivarsson som varit Gillets skicklige munskänk i nästan 15 år fick mycket välförtjänt motta Carlstads-Gillet hedersgåva, konstverket av Trämajoren Hans Tilly. Bills efterträdare, Kjell Lenander, fick därefter presentera sig och sin arbetsgrupp som under kvällen stått för fina arrangemang med vacker dukning, en väl fungerande bar och utsökt vårsupé.

Kvällens program blev därefter stor succé. Gert Jönsson som varit Stadshotellets portier så länge man kan minnas fick berätta om människor han mött. Programpunkten var uppbyggd så att Gert intervjuades av Mats Dahlberg, som med säker hand lät Gert berätta om Tage Erlander, Maurice Chevalier, Evert Taube och andra. Särskilt spännande var att höra hur det gick till när han såg Kjerstin Dellert i badkaret.

Förre åldermannen Per Jan Wällgren, som dagen före vårgillet fyllt 80 år, hyllades med ett kraftfullt fyrfaldigt leve av närvarande medlemmar innan det var dags att sätta sig till bords och avnjuta den läckra supén.

Vid 23-tiden kunde de sista gästerna lämna Gamla Wermlandsbanken mätta och belåtna efter en fin kväll och vandra ut i en vårnatt med de där speciella dofterna som bara finns i vårt land och kanske bara i Karlstad.

Mats Dahlberg samtalande med Gert Jönsson om de människor Gert hade mött under sina år som chefsportier på Stadshotellet och Bill Ivarsson visade bilder.

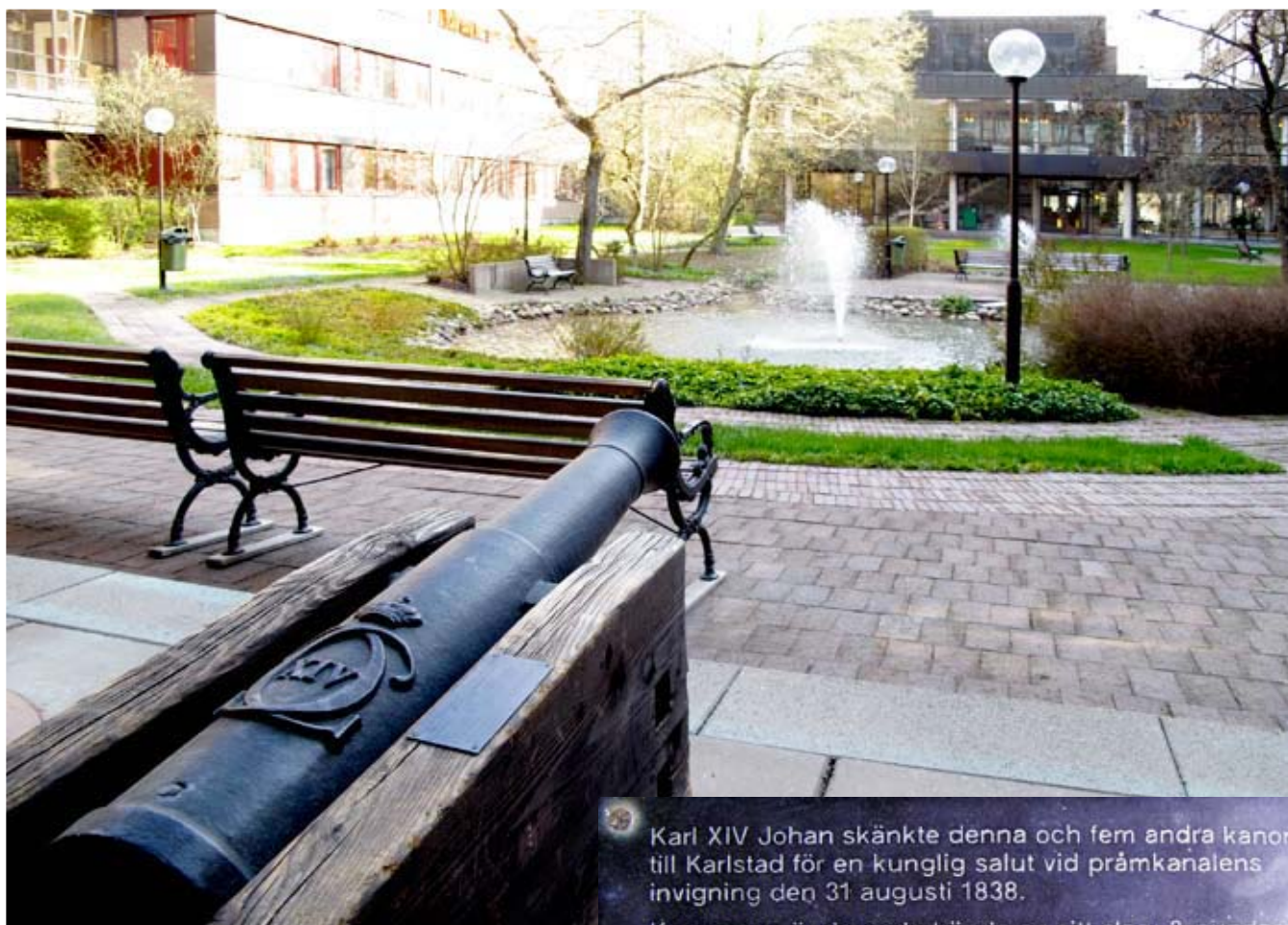
Kjell Fredriksson gav sig in i diskussionen om restaurangbåten Pråmen som ligger förtöjd utanför Hypotekshuset.

Som ny munskänk hade Kjell Lenander fullt upp hela kvällen.

Lars Wennberg presenterade sin nya bok om Haga som planeras komma ut under hösten. Närvarande medlemmar fick sedan möjlighet att förbeställa boken genom att anteckna sig på en lista.

Karl XIV Johan skänkte denna och fem andra kanoner till Karlstad för en kunglig salut vid pråmkanalens invigning den 31 augusti 1838.

Kanonerna är de enda kända av sitt slag: 3-pundare med kalibern 7,5 cm, troligen gjutna vid Stavsjö Bruk i Kolmården.

Karlstads kommun deponerade kanonerna i Karolinen vid dess invigning 1976.

Karl XIV Johans salutkanoner

I sin artikel om pråmkanalen skriver Sven Larsson att sex stycken salutkanoner skänktes av Karl XIV Johan till invigningen av kanalen 1838. Med dessa sköts kunglig salut från Herrhagsberget.

Leif Ronge har läst Svens artikel och han undrar var kanonerna finns nu. Här är svaret. Två kanoner står i entrén i Räddningstjänstens lokal på Våxnäs, alltså Brandstationen, och fyra befinner sig i Karolinen innersgård.

Man kan väl med tillfredsställelse konstatera att kanonerna inte bara låsts in i ett förråd, oåtkomliga för allmänhe-

ten och det är glädjande att besökare till Brandstationen och Karolinen kan se dem. Emellertid kan man kanske diskutera valet av plats där de skall stå. Ett förslag är att placera åtminstone två av dem i anslutning till den del av staden som en gång hyste artilleristisk verksamhet, Tyggårdsviken. Varför inte vid Slussvakten?

Ett stort tack till Hans Wennerholm på kommunen och Stefan Moberg, Solabåten, som forskat och lämnat informationen.

Diverse information

STADGEÄNDRING

På förslag av rådet togs vid Höstgillet 2008 ett första beslut om att förändra § 3, 3:e stycket i föreningens stadgar till ny lydelse:

Dock må, oavsett vad i första och andra stycket i denna paragraf stadgas, det vara Gillets råd obetaget att, när synnerliga skäl härtill kan anses föreligga, till Gillesmedlem kalla även annan välfrejdad man eller kvinna.

Vid Vårgillet 2009 togs ett andra beslut om stadgeändring och därmed öppnas porten för personer boende på Hammarö, i Kil och liknande närbelägna orter att bli medlemmar i Carlstads-Gillet.

INFORMATION PÅ INTERNET

Internet har nu blivit en naturlig del av vårt liv. I dag är det nästan lika naturligt att använda "nätet" som att utnyttja telefon, radio och TV. Carlstads-Gillet kommer också successivt att gå över till att inbjuda till gillan och att informera om verksamheter på internet. Detta kommer att reducera kostnader för utskick och underlätta hanteringen av kallelser med mera. Redan nu har Carlstads-Gillet en mycket innehållsrik hemsida med ett stort antal länkar till intressant information om Karlstad.

Medlemmarna uppmanas därför att meddela sin mailadress. Adressuppgifter finns på sidan 2.

Höstgillet 2009

äger rum torsdagen den 19 november

NY BOK I SKRIFTSERIEN

HUS i HAGA

- och lite annat. En bildkavalkad

Som nummer 39 i Carlstads-Gillet's skriftserie kommer ytterligare en bok om stadsdelen Haga. Denna gång är det en bildkavalkad där läsaren får följa med på en vandring längs gatorna i det gamla Haga i Karlstad, ett Haga, som idag är helt annorlunda än det för femtio år sedan. Fler än trehundra femtio av mig förut opublicerade bilder visar hur de gamla husen såg ut. Nu är de borta, så gott som alla, men här blir de bevarade i bokform. Dagens Haga uppmärksammas också med bl. a. kompletterande bilder.

Boken är ett komplement till "HAGA. En stadsdel i Karlstad", som jag gav ut för tio år sedan och som var nummer 32 i Gillets skriftserie.

HUS i HAGA beräknas utkomma i november 2009, men redan nu kan gillesmedlemmarna förhandsbeställa den och få sitt namn inskrivet i boken. Som abonnent blir även priset (ca 250 kronor) reducerat. De som inte hade möjlighet att teckna sig för boken i samband med vårgillet kan göra detta på nedanstående adress.

FÖRFATTARE, UTGIVARE OCH FÖRLAG

Lars Wennberg

Sandgatan 17, 686 31 Sunne.

Telefon 0565-71 16 10,

E-post lars.wennberg@telia.com

Bg 247-4690

Bidrag

till tidningen Gillet 2010 mottages
tacksamt senast 2010-01-31.

Avsändare: Carlstads-Gillet
c/o Karlstads kommun
Gamla Wermlandsbanken
651 84 Karlstad

Carlstad Conference Center 2008

Carlstad Conference Center 2009

Stadens ansikte mot Sundsta förändras. Carlstad Conference Center, som hade plats för 705 personer, rivs och en ny kultur- och kongressanläggning kommer att växa upp där CCC stod. Den nya anläggningen kommer att rymma 1 600 personer och beräknas vara färdig 2010. Kostnaderna uppskattas till 420 miljoner kronor.